

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

לפני **כבוד הנשיא שמואל הרבסט**

בעניין: **המאשימה**

מדינת ישראל

ע"י ב"כ עוה"ד יפתח לנדאו ועוה"ד תמר זהר
המשרד להגנת הסביבה- ממשלת ישראל

נגד

הנאשמים

1. עיריית ביתר עילית
2. מאיר רובינשטיין
שניהם ע"י ב"כ עוה"ד אמיר ברק
3. מיכאל לורנצי – עניינו הסתיים

גזר דין – בעניין נאשמים 1-2

כתב האישום והסדר הטיעון

הנאשמים הודו והורשעו בעבירות המיוחסות להם בכתב אישום אשר תוקן במסגרת הסדר טיעון.

הנאשם הוא ראש עיריית ביתר עילית, היא הנאשמת 1.

על פי כתב האישום, על הנאשמת 1 מוטלת חובה חוקית להתקין מערכת ביוב בתחומה ולהחזיקה במצב תקין, והנאשם 2 אחראי מתוקף תפקידו לכך שהנאשמת 1 תבצע את תפקידיה כראוי.

הנאשמת 1 היא הבעלים, המחזיקה והאחראית על מערכת הביוב המצויה בשטח שיפוטה וכוללת 4 תחנות סניקה, הראשית- בחלק הדרום-מערבי בביתר עילית והידועה כתחנה A (להלן: "תחנת הסניקה A"), והאחרת- אחת משלוש התחנות האחרות, נמצאת בחלק המערבי של ביתר עילית וידועה כתחנה B (להלן: "תחנה B").

עמוד 1 מתוך 17

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

תחנת הסניקה A סונקת את כלל שפכי העירייה אל המט"ש (מפעל טיהור/טיפול בשפכים) המערבי "שורק" שבפאתי ירושלים, באמצעות קו ביוב אשר הונח ביער עמינדב וברשות הרבים (להלן: "קו הביוב").

תחנת הסניקה A ממוקמת על מדרון צפוני המתנקז לערוץ מקומי היורד לנחל עציונה, וקיים חשש לזיהום מקורות מים עקב זיהום ביוב שמקורו בה.

תחנת הסניקה B ממוקמת באמצע מדרון היורד לוואדי, בשטח המילוי החוזר של אקוויפר ההר ובמרחק של כ-420 מטר בלבד מנביעת עין פאר וקיים חשש לזיהום מקורות מים עקב זיהום ביוב שמקורו בה.

כתב האישום מציין כי ביום 8.1.12 נכנסו לתוקפן תקנות המים (מניעת זיהום מים) (מערכת להולכת שפכים), תשע"ב-2011 שמגדירות אמות מידה להולכת שפכים לשם הגנה על מקורות מים, משאבי טבע ומניעת מפגעים סביבתיים, ומכוחן נדרשת רשות מקומית לתחזק את מערכת הולכת השפכים באופן שוטף, לבצע ביקורות וסיורים תכופים לאיתור דליפות, לתכנן אמצעי חירום למקרה של דליפה ולנקוט בצעדים להפסקה מידית של דליפות.

כתב האישום כולל, לאחר תיקונו, שני אישומים.

האישום הראשון מתייחס לתחנת סניקה A ומתאר כי החל מיום 29.7.2010, פעלה התחנה בצורה לקויה, שמקורה, בין היתר, בחוסר התאמה מתפתח העולה מגודלה של העיר לעומת היקפה של מערכת ההסנקה. חוסר התאמה זה הביא גלישות ביוב גולמי אל שטחים חקלאיים בוואדי היורד לנחל עציונה ואל רשות הרבים. זרימת הביוב אל הוואדי ואל רשות הרבים אירעה בהזדמנויות רבות במהלך שנת 2010 ונמשכה, לכל הפחות, מספר שעות ואף למעלה מכך.

על אף פניות מטעם המשרד להגנת הסביבה לנאשמים, על כך שעקב ספיקות גדולות במהלך ימי שישי וחג, תחנת הסניקה A קורסת וביוב מוזרם לוואדי, וכן פניות לפי חוק המים בדרישה לנקוט בכל האמצעים להפסיק את הזיהום והישנותו, ביוב גולמי זרם מתחנת הסניקה בהזדמנויות רבות במהלך השנים 2011 ו-2012.

ביום 8.12.13 התקיימה פגישה בנוכחות הנאשם ונציגים נוספים של הנאשמת, נציגי חברת מקורות ונציגי רשות המים בנושא גלישות הביוב ועלה כי התחנה קורסת עקב חוסר בכושר שאיבה, בייחוד בימי שישי, וסוכם על ביצוע שורת פעולות לפתרון הבעיות. במהלך שנת 2014 התקיימו פגישות מעקב בנוכחות הנאשם ונציגי הנאשמת ונמצא כי הותקנה מערכת התראה בתחנות הסניקה, אך נותרו פעולות לביצוע שהנאשמים נדרשו לזרז את הטיפול בהן.

למרות זאת, בחודש מאי 2014 זרם ביוב גולמי מתחנת הסניקה אל רשות הרבים ואל עבר הוואדי והזרמות השפכים האמורות גרמו לצחנה עזה ולמטרד ריח בסביבתה של תחנת הסניקה A.

לנוכח המתואר, הורשעו הנאשמים בעבירות של זיהום מים בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 20כא(ג), 20ב ו-20ג לחוק המים, תשי"ט-1959 (להלן: "חוק המים") (ריבוי עבירות).

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

ביחס לנאשם 2 ביחד עם סעיף 20כב לאותו חוק, וכן בעבירות של הפעלת מערכת ביוב שלא כדין לפי תקנות המים (מניעת זיהום מים) (מערכת להולכת שפכים), תשע"ב-2011 ביחד עם סעיפים 20 ו-20כא(א) לחוק המים וכן ביחס לנאשם 2 ביחד עם סעיף 20 כב לאותו חוק.

בנוסף, הנאשמת 1 הורשעה בעבירות של גרימת ריח חזק או בלתי סביר המפריע, או עשוי להפריע לאדם לפי סעיפים 3 ו-11(א)(1) לחוק מניעת מפגעים, תשכ"א- (להלן: "חוק למניעת מפגעים") 1961-(ריבוי עבירות) ואיסור לכלוך והשלכת פסולת ברשות הרבים לפי סעיפים 13(ב)(1) לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984(להלן: "חוק שמירת ניקיון") - (ריבוי עבירות).

הנאשם הורשע בעבירות של הפרת אחריות נושא משרה בתאגיד לפי סעיף 11ג לחוק למניעת מפגעים (ריבוי עבירות) והפרת אחריות נושא משרה בתאגיד לפי סעיף 15 לחוק לשמירת הניקיון (ריבוי עבירות).

אישום 2 מתייחס לתחנת הסניקה B ומתאר כי החל מיום 28.11.2012, על אף פניות לנאשמת, פעלה תחנת סניקה זו בצורה לקויה העולה מהיקפי השימוש במים בעיר, אשר גרמה לגלישות ביוב גולמי אל שטחים חקלאיים בוואדי פוכין, הנשענים על המעיינות הרבים הנובעים לאורך ציר הנחל היורד מזרחה ומתנקז לנחל עציונה. הביוב הציף את השדות והמטעים של תושבי ואדי פוכין.

ביום 3.2.2013 הוציא מנהל מהמחוז במשרד להגנת הסביבה לנאשם, מכתב התראה לפי חוק המים, בו נדרשו הנאשמים להפסיק מיד את הזיהום ולמנוע את הישנותו וכן לדווח על הפעולות שבהן נקטו, אך לאחר מועד זה, זרם ביוב גולמי מתחנת הסניקה אל עבר ואדי פוכין ולא דווח עליו כנדרש בתקנות.

ביום 2.6.13, קיים המשרד להגנת הסביבה שימוע לנאשמים והובהר להם כי הם מזניחים את תחנת הסניקה, אך בהמשך שנת 2013, נצפו 2 גלישות ביוב נוספות מתחנת הסניקה.

בפגישה מיום 8.12.13, עלה כי תחנת הסניקה קורסת עקב סתימות מפסולת בניין ומגבונים וכן עקב סתימת קו היניקה בשל שיפוע מתון שגורם לשקיעת מוצקים. סוכם כי הנאשמים יתקינו מערכת התראה, כולל משדר בשוחת הביוב לפני השיפוע המתון, וכן יזמינו תכנון לביצוע בור לאיסוף הפסולת, הנשטפת מקטע קו זה במורד הצינור ולפני תחנת הסניקה. בהמשך לכך, ביוב גולמי המשיך לזרום מתחנת הסניקה במהלך שנת 2014.

בפגישות מעקב במועדים שונים במהלך שנת 2014, נמצא כי אמנם הותקנה מערכת ההתראה, אך המשיכו גלישות בכמויות גדולות וטרם בוצעו כל יתר התחייבויות הנאשמים והדבר גרם לצחנה עזה ולמטרד ריח בסביבת תחנת הסניקה.

בהתאם למתואר באישום זה, הורשעו הנאשמים פעם נוספת, באותו מקבץ עבירות.

הסדר הטיעון לא כלל הסכמות עונשיות, אך הצדדים הסכימו כי במסגרת הטיעונים לעונש, המאשימה לא תמנע מההגנה לטעון טענות הקשורות לכשלים מבניים במערכת הביוב ולקשיים תקציביים, וכך היה.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

טיעוני המאשימה

המאשימה עמדה בטיעוניה על הערכים החברתיים המוגנים שנפגעו כתוצאה מביצוע העבירות, השמירה על איכות הסביבה בכלל ועל מקורות המים בפרט, השמירה על איכות החיים, בריאות הציבור ומשאבי הטבע לדורי דורות, כאשר הרשות הציבורית מופקדת על שמירת הסביבה ומניעת מפגעים וגובה לשם כך תשלומים.

המאשימה טענה שמדובר בעבירות כלכליות אשר התבצעו לשם חיסכון בהוצאות שנדרשו לשם מניעת מפגעים סביבתיים, תוך מודעות לנזק הסביבתי החמור והבלתי הפיך לסביבה, לציבור הרחב ולתושבי הרשות.

המאשימה טענה שאין לקבל את טענת הנאשמים לפיה הנאשמת סבלה מקושי תקציבי משמעותי וכי הטיפול בבעיות לא היה תלוי רק בהם, אלא בגורמים נוספים, שכן בתי המשפט קבעו שכל עוד האחריות מוטלת על הרשות, אין היא יכולה להתנער ממנה, תוך הטלת האחריות על גופים אחרים ובאחריותה לדאוג לתקציבים הדרושים לשם טיפול בבעיות הסביבתיות.

המאשימה טענה כי במשך קרוב ל-4 שנים, תחנת הסניקה A פעלה באופן לקוי וזרימת הביוב נמשכה במשך שעות רבות, לוואדי ולשטחים חקלאיים, ועל אף שהנאשמים קיבלו מכתבי התראה וסוכם על דרכי פעולה, והנאשמים נדרשו לפעול בכל דרך לעצירת הזיהום, הביוב המשיך לזרום.

זרימת הביוב מתחנת הסניקה B, הביאה בפועל לזיהום הנחל ויצרה חשש ממשי לזיהום מקורות המים באזור. החל מנובמבר 2012 פעלה תחנת הסניקה באופן לקוי, על אף פניות המאשימה, וגלישות הביוב להצפת שטחים חקלאיים, שדות ומטעים של אנשי ואדי פוכין בביוב, שם הם מגדלים חקלאות מסורתית הנשענת על מעיינות הנובעים לאורך ציר הנחל.

לנאשמים נערך שימוע ביוני 2013, והובהר להם שעליהם לטפל בתקלות, אך ביוב המשיך לזרום אל הוואדי גם בהמשך השנה. התנהלות זו נמשכה כשנתיים, תוך מודעות מלאה של הנאשם ושאר הגורמים בעירייה, כאשר קיבלו התראות על התקלות ודרישות לתקן, וחרף זאת, לא פתרו את הבעיות, הזרמת הביוב נמשכה והנאשמים לא עשו כל שביכולתם על מנת לפתור את הבעיות ולמנוע את הישנות זרימת הביוב אל הוואדי, מה שהביא לפגיעה חמורה בסביבה.

המאשימה הפנתה לפסק הדין המשלים שדן בחלוקת האחריות בין הנתבעת למדינת ישראל בעניין תביעה אזרחית שהגישו חקלאי ואדי פוכין נגד הנאשמת בת"א 60316-01-19 **אלמנצארה נ' עיריית ביתר עילית ואח'**, שם קבע כב' השופט אמיר דהאן כי האחריות על תחנת הסניקה בעת הזרמת השפכים הייתה של העירייה, אשר לא טיפלה בליקויים כנדרש, והיה עליה להשיג את התקציב המתאים לאחזקת ותיקון מערכת הביוב באמצעות גביית היטל מתאים מתושביה (פסק דין מיום 16.6.23).

המאשימה טענה שבמשך זמן נמנעה מלנקוט בהליכים משפטיים נגד הנאשמים ופעלה בדרך של התראות, פגישות ושימועים ומאז הגשת התביעה, בשנת 2019, התנהלה הליך הוכחות ונשמעו עדים רבים, עד אשר בחרו הנאשמים להודות ולכן חלף הזמן לא יכול לעמוד לחובת המאשימה.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ואח'

לבסוף טענה המאשימה כי מתחם העונש ההולם בעניין הנאשמת נע בין 150,000 ₪ ל-500,000 ₪ ויש למקמה במרכזו כך שיושת עליה עונש של 400,000 ₪ והתחייבות כפולה למשך 3 שנים למניעת עבירות על החוקים בהם הורשעה.

לגבי הנאשם, טענה המאשימה, נע מתחם העונש ההולם בין 20,000 ₪ ל-100,000 ₪ ויש למקמו באמצעו ולהשית עליו עונש של 60,000 ₪ והתחייבות כפולה למשך 3 שנים למניעת עבירות על החוקים בהם הורשע.

אשר לסוגיית ביטול הרשעת הנאשם, המאשימה הציגה פסיקה על פיה אין להקל ראש בעבירות חמורות שענינן פגיעה באיכות הסביבה ואין לבטל הרשעה ולהסתיר מקהל הבוחרים את העובדה שהנאשם עבר עבירות במסגרת תפקידו הציבורי. לשיטתה, הנאשם מכהן כראש עיר מזה שנים רבות והרשעה פלילית לא תמנע התמודדות נוספת לראשות העיר, כך שלא ייגרם לו נזק קונקרטי והגם שמדובר בעבירות אסדרתיות של אחריות קפידה, כאשר הנאשם ידע על ביצוע העבירות ופעל על אף התראות רבות, אין לבטל את ההרשעה.

טיעוני הנאשמים לעונש

הנאשמים טענו כי הם מקבלים אחריות על המעשים ולא חוזרים בהם מהודאותיהם, אך עם זאת, יש להביא בחשבון את מידת האשם ואת היבטי האכיפה הבררנית, כאשר לתוצאה שנגרמה אבות רבים, והנאשם אינו "האב הקדמון" לחטא, אך בפועל הנאשמים נושאים באחריות לבדם, באופן שמותיר תחושה ממשית של אפליה וחוסר צדק.

הנאשמים טענו כי משרד השיכון הוא בעל המומחיות לתכנון מערכות ביוב, ותפקידה העיקרי של העירייה הוא לתפעל את המערכת שנמסרה לה בהנחה שתוכננה באופן שנותן מענה לצרכי העיר, אלא שמשרד השיכון הקים ותכנן את מערכת הביוב באופן לקוי.

תחנות הסניקה תוכננו כך שתוך זמן קצר לא סופק כוח שאיבה מספק למול הספיקות בשעות השיא, לא תוכנן מענה לתופעות האופייניות למערכת הפועלת בלחצים חריגים, חרף הפוטנציאל הגבוה לתקלות במערכת סניקה הפועלת בלחצים גבוהים. בנוסף, תחנת הסניקה B הוקמה עם שיפוע לא מותאם שגרם לשקיעת מוצקים שהובילה לליקויים ותקלות רבות היו פועל יוצא של השלכת פסולת לקווי הביוב על ידי קבלנים שעבדו בפרויקט שקידם משרד השיכון, על אף פניות העירייה למשרד השיכון.

לשיטת הנאשמים העובדה שמשרד השיכון נשא בחלקים עיקריים ומשמעותיים של המימון אשר נדרש לתיקון, שדרוג והחלפת מערכות הביוב בעיר, בעלות של עשרות מיליוני שקלים, מוכיחה את אחריותו הכבדה, והעובדה שמשרד השיכון לא הואשם בכתב האישום ולא מוטלת עליו אחריות, בעוד הם נושאים לבדם באחריות-מקוממת.

הנאשמים הוסיפו שתיקון הכשלים היה פרויקט תשתית רחב היקף שחייב תכנון מורכב, יציאה למכרז, הזמנות מחו"ל, ביצוע עבודות מורכבות, ונמשך שנתיים ויותר, וכל העת עד לתיקון הכשלים, האפשרות להביא לעצירה

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ואח'

מוחלטת של גלישות הביוב לא הייתה קיימת. עם זאת, לצורך תחזוקת התחנות השוטפת, הנאשמת התקשרה עם חברת מקורות החברה הממשלתית לנושא הביוב, והנאשם דאג לכך שחברה מנוסה ורצינית תטפל בענייני הביוב של העירייה.

הנאשמים הפנו לעדויות שנשמעו בהליך ההוכחות, בהן עדויותיהם של מתכנן מערכות ביוב בחברת "מקורות" אשר ביצעה עבודות תחזוקה במערכת הביוב מטעם הנאשמת, מנהל מפעל לטיהור שפכים בירושלים ואנשי מקצוע נוספים מרשות המים ומחלקת ההנדסה אצל הנאשמת, אשר העידו על הליקויים והכשלים בתכנון מערכת הביוב, ולא בתפעולה השוטף.

הנאשמים טענו עוד כי האחריות לעבירות הקשורות להפעלת תחנות הביוב היא של הדרג הביצועי והמנהל שאחראים על התחום, והעובדה שלא הוגשו כתבי אישום נגד בעלי תפקידים אחרים בעירייה, מהווה אכיפה בררנית.

הנאשמים הגישו סקירה פיננסית שערך גזבר העירייה, לפיה העיר הייתה בתחתית המדרג הסוציאקונומי בשנים הרלוונטיות, ללא מקורות הכנסה משמעותיים, ללא יתרות תקציב ובמצב פיננסי דחוק וללא יכולת להעמיד תקציבים ולבצע השקעות במיליוני שקלים לשדרוג מערכות לקויות שנבנו על ידי משרד השיכון.

לצורך תיקון הכשלים במערכת הביוב נדרשה השקעת עתק ואישור תקציב מיוחד, הדורש את אישור משרד הפנים בהליך בירוקרטי ארוך ומורכב, ורק בעבודה מאומצת של הנאשם, הצליחה העירייה לשכנע את משרד השיכון להעמיד לטובתה מיליוני שקלים כדי לפעול לתיקון הליקויים והפערים.

הנאשמים הוסיפו שערכו מאמצים ופעולות רבות לשדרוג מערכת הביוב ותחזוקתה, ואין בסיס לטענה בדבר אדישות או חוסר אכפתיות מצדם, גם אם ישנם עניינים בהם צריך היה לעשות יותר, ומכאן ההודאה באשמה. הנאשם עשה מאמצים רבים להעמדת תקציבים לשדרוג מערכת הביוב כך שתפעל בצורה תקינה, מתוך התקציב הגרעוני, אך לצורך פתרון מלא לכשלים נדרשו תקציבים בהיקף שלא היה בהישג ידה של העירייה.

הנאשמים טענו כי בהינתן מכלול הנתונים הנוגעים לעבירות, המהוות עבירות אסדרתיות שבהן מידת האשמה פחותה, הסיבות שהביאו את הנאשמים לעבור את העבירות, המצב שאליו נקלעו כאשר קיבלו מערכת שלא נתנה מענה מספק, המצב הגרעוני שהקשה על העמדת תקציבים ומידת השליטה המוגבלת שלהם על התוצאה, יש לקבוע מתחם עונשי מתון.

הנאשמים נטלו אחריות על המעשים במישור במשפטי, בכך שהודו בביצוע העבירות, והן במישור מעשי, בכך שטיפלו במערכת הביוב, הרבה לפני שהוגש כתב האישום. טרם השלמת החקירה, שודרגה מערכת הביוב, ועם צמיחתה של העיר, המשיכה העירייה לפתח ולקדם את מערכות הביוב. עוד נטען, כי מרבית הגלישות אירוע בתקופה שבה הנאשמים כבר פעלו לשדרוג המערכת לשם מניעת גלישות ושמירה על הסביבה.

נוכח מכלול טענותיה, טענה ההגנה כי מתחם העונש ביחס לנאשמת הוא קנס הנע בין 50,000 ל-125,000 ₪, ויש למקמה ברף הנמוך של המתחם, בהתחשב בכך שמדובר בעיר גרעונית המצויה בתחתית המדרג הסוציאקונומי, ללא מקורות הכנסה. ביחס לנאשם, רק אם לא תבוטל הרשעתו, ניתן להימנע מהטלת קנס ולהסתפק בהתחייבות צופה פני עתיד.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

אשר לביטול הרשעת הנאשם, ב"כ הנאשם הפנה לפסיקה שבה נמנע בית המשפט מהרשעה במקרים ובנסיבות דומות והדגיש כי הנאשם פעל רבות ובאינטנסיביות לצורך קבלת תקציבים עבור עיר גרעונית, על מנת שניתן יהיה להפעיל את מערכת הביוב בצורה תקינה ולמנוע פגיעה סביבתית, כפי שהוכח.

לשיתנו, שיקולי הצדק, ביניהם גם אכיפה בררנית ונקיטת פעולות למניעת עבירות על ידי הנאשם, מצדיקים את ביטול ההרשעה, אשר תגרום לנאשם נזק ממשי. הנאשם פועל רבות כראש עיר במישור הציבורי, החברתי והאישי, בקידום פרויקטים הקשורים לרווחת הציבור, למשפחות מוחלשות, דאגה לאוכלוסייה עם צרכים מיוחדים ואיכות הסביבה, כפי שפורט ברשימת פרויקטים שהוגשה.

הנאשם הוא איש ציבור מוכר ומוערך, אשר הנכס הממשי שהוא מביא עמו לשדה הציבורי, הינו שמו הטוב והזכויות שצבר. מזה שנים רבות הוא משמש כאיש ציבור וצפויות לו עוד שנים רבות, וחסימת אפשרותו להמשיך ולעסוק בעתיד בתפקידים ציבוריים, גם אם מדובר בנזק תדמיתי בעיקרו, הינה נזק ממשי.

דיון והכרעה

חוק העונשין מנחה כי מתחם העונש ההולם נקבע בהתאם לערכים החברתיים שנפגעו כתוצאה מביצוע העבירות, נסיבות ביצוע העבירות והענישה הנוהגת בפסיקה במקרים דומים.

החוק למניעת מפגעים וחוק המים וכן התקנות מכוחם, אשר הנאשמים הורשעו בעבירות על פיהם, נועדו להגן על הערכים החברתיים של שמירה על הסביבה, על הטבע ועל משאביה של מדינת ישראל מפני מפגעים, הרס וזיהום. מפגעים אלה עשויים לפגוע לא רק בסביבה עצמה, אלא גם באזרחים, בבריאותם, בשגרת חייהם וביכולתם ליהנות ממשאבי הטבע.

בית המשפט העליון עמד על חשיבותם של ערכים אלה ועל הצורך בהגנה עליהם בפסיקה עניפה, וכבר לפני יותר משני עשורים נכתבו הדברים הבאים, מפי כב' הנשיא א' ברק:

"האדם הוא חלק מסביבתו. הוא מקיים עם סביבתו יחסי גומלין. הוא משפיע על סביבתו והוא מושפע ממנה. הקרקע, המים, האוויר, הם היסודות לקיום האנושי. במסגרתם 'מנהלים הפרט והחברה את כל מעגל חייהם'... הם הבסיס לקיום הפיזי. הם הבסיס לקיום הרוחני. איכות החיים נקבעת על פי איכות הסביבה. אם לא נשמור על הסביבה, הסביבה לא תשמור עלינו. מכאן החשיבות הרבה – לכל פרט ופרט ולחברה ככלל- בשמירה על איכותה של הסביבה בה מתנהלים חיינו. ...אחד האתגרים החשובים ביותר של ימינו(בעולם ובישראל) הוא זה של איכות הסביבה. יש בו ביטוי לצורך של 'שמירת הטבע והנוף- מעשה בראשית- בלא שיד אדם תקלקל את מעשה הבריאה... אחד הערכים החברתיים הראויים להגנה הוא זה של שמירה על משאבי הטבע..."

(בג"ץ 4128/02 אדם טבע ודין –אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' ראש ממשלת ישראל, פ"ד נח(3) 503, 512-213).

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

הפעלת מערכת ביוב באופן לקוי אשר מביא להזרמת שפכים למקורות מים, פוגעת במשאב טבע חשוב, מוגבל ויקר לאין ערוך. מעבר לפגיעה בטבע, המפגעים עשויים לגרום לזיהום מי שתיה, מפגעי ריח ויתושים ונזק של ממש לסביבה ולאדם, ומכאן חומרת המעשים.

נסיבות ביצוע העבירות בענייננו, כפי שהן עולות מכתב האישום, מלמדות שבמשך תקופה משמעותית, החל משנת 2010 ועד שנת 2014, תוך כדי הפעלת מערכת הביוב של העיר, נבדקו ונמצאו מספר גלישות ביוב מהמערכת אל הוואדי ואל שטחים חקלאיים. גלישות הביוב אל רשות הרבים גרמו לצחנה עזה ולמטרד ריח בסביבות תחנות הסניקה- נזקים שנגרמו כתוצאה ממחדליהם של הנאשמים.

כפי שעולה מכתב האישום, הנאשמים לא ביצעו את כל הדרישות הקבועות בתקנות לתפעול ותחזוקת מערכת הביוב, ובכלל זה לא ערכו ביקורת תקופתית מספקת של מערכת הביוב ותחזוקה שוטפת למניעת סתימות, דליפות ומפגעים סביבתיים, לא בוצעו סיורים בהיקף מספק לאורך תוואי קו הביוב, לא הכינו וביצעו תוכניות לפעולות חירות במקרה של דליפה בקווים ראשיים ובמערכת ההולכה ולא קבעו נוהל לטיפול בדליפות. בנוסף, לא נקטו בכל האמצעים הנדרשים להפסקת המיידית של גלישת הביוב ולתיקון הצנרת למניעת זיהום מים ומפגעים סביבתיים ולא דיווחו על דליפות ביוב בהתאם לדרישה בתקנות.

בכך, הנאשמים הפרו את הדרישות הקבועות בתקנות המים, נמנעו מפעולה הגורמת או עלולה לגרום זיהום מים, לא נקטו בכל האמצעים הסבירים כדי למנוע ממתקן מים ברשותם לגרום לזיהום מים וגרמו מטרד ריח בלתי סביר.

כתוצאה ממחדלי הנאשמים, היו עלולים להיגרם נזק או פגיעה מהותית לסביבה ובין היתר, סיכון מקורות מי השתייה, זיהום נחלים באזור, ריחות רעים ודגירות יתושים המסכנים את בריאות הציבור.

כפי שעולה מכתב האישום, מערכת הביוב פעלה באופן לקוי וזרימת הביוב לוואדי ולשטחים החקלאיים נמשכה, גם לאחר שנשלחו לנאשמים מכתבי התראה והם נדרשו לפעול לעצירת המפגע. גם פגישה משותפת שבה סוכמה דרך המשך הפעולה לא הועילה וגם פניות נוספות ושימוע שנערך לנאשמים, לא הביאו להפסקת המפגעים.

אין חולק, ובכך גם הודו הנאשמים, כי האחריות לתפעול מערכת הביוב מוטלת עליהם ולכן, גם הפעלתה באופן לקוי היא פועל יוצא של מחדליהם, ולכן הודו והורשעו בביצוע העבירות. עם זאת, בעת ניהול הליך ההוכחות, אשר לא הושלם עד תום לנוכח הסדר טיעון, עלו ממצאים המלמדים על פעילותם של הנאשמים לטובת הפעלת מערכת הביוב ומאידך – קשיים וליקויים בהפעלתה, שלא היו בשליטתם ואשר יש להם השפעה על המפגעים שנגרמו.

הנאשמים הצביעו על כך שמערכת הביוב תוכננה, הוקמה ונבנתה על ידי משרד השיכון, באופן שאינו מתאים לעיר צומחת ומתפתחת כביתר עילית. כך העיד מהנדס תשתיות ביוב שהיה מעורב בתיקון הליקויים, מר שיפרס, כי הבעיה העיקרית במערכת הביוב הייתה חוסר יכולת לתת מענה מספק לכמות השפכים בשעות העומס, מכיוון שלא תוכננה לספיקות שהיו בפועל (עמ' 380 לפרוטוקול הדיון).

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

נקודה זו מתייבשת עם כתב האישום עצמו, אשר באישום הראשון מציין: **"מיום 29 ביולי 2010... פעלה תחנת הסניקה A בצורך לקויה שמקורה, בין היתר, בחוסר התאמה מתפתח העולה מגודלה של העיר..."**, וכך גם באישום השני המתאר כי תחנת הסניקה B פעלה בצורה לקויה **"העולה מהיקפי השימוש במים בעיר..."**. בהתאמה, כתב האישום מציין עוד כי במכתב שהמשרד להגנת הסביבה שלח לנאשמים ביום 22.11.2010 נכתב בהאי לישנא: **"עקב ספיקות גדולות במהלך ימי שישי וחג, תחנת סניקה A קורסת וביוב מוזרם לוואדי"**.

על כך שהתכנון המקורי של תחנות הסניקה נעשה באופן שהיה בו פוטנציאל גבוה לתקלות, העיד גם **מר חזי בליק**, אשר שימש בשנים הרלוונטיות לכתב האישום ממונה מניעת זיהום מקורות מים ברשות המים. לצד דבריו שהרשות המקומית היא האחראית למניעת זיהום שפכים, העיד מר בליק שהתכנון ההנדסי הנכון למערכת ביוב כפי שנדרשה, הוא הובלה בגרביטציה ולא בשאיבה כפי שתוכנן במקרה זה. לשיטתו, משיכת הביוב באופן זה דורשת צינורות מיוחדים, לחץ גבוה והלם מים וכאשר היא מופעלת בסניקה בנתונים אלה, היא מועדת לפורענות (עמ' 344 לפרוט').

עדויות אלה, המתייבשות עם המתואר בכתב האישום, אודות הסיבות לחוסר תפקודה המלא של מערכת הביוב, מלמדות שהמערכת תוכננה באופן שלא היה מותאם לתנאי הסביבה והשטח ולעיר גדלה ומתפתחת שזקוקה למערכת ביוב שתוכל לשרת את ספיקות הביוב הגדלות בהתאם, במיוחד בימי שישי וערבי חג, אז על המערכת לעמוד בעומסים כבדים.

עם זאת, לצד הקשיים בהפעלת המערכת, הנאשמים נקטו צעדים לטיפול בליקויים.

הנאשמים התקשרו לצורך תפעול מערכת הביוב, תחזוקתה ותפעולה עם חברת "מקורות", חברת המים הלאומית, אשר מזה שנים עוסקת בביטחון מקורות המים בישראל, מפעילה מערכות להולכת מים ועוסקת בטיפול בשפכים ומחזור המים השוליים. עובד חברת מקורות, **מר עובד בדרי**, העיד על הטיפול במערכת הביוב דן ועל שיתוף הפעולה עם הנאשמים אשר היו מחויבים לטיפול במערכת בעצמם (עמ' 365 לפרוט').

כתב האישום עצמו, גם הוא מתאר כי לאחר שנערכה פגישה עם הנאשם ונציגים נוספים מטעם העירייה בנושא המפגעים, התקינו הנאשמים מערכת התראה בתחנות הסניקה.

על הפעולות שהנאשמים ביצעו לתיקון וטיפול בליקויים מעיד גם נספח 13 לטיעונים לעונש מטעמם, הכולל חשבוניות רבות עבור עבודות שביצעו חברות קבלניות לתיקון מערכת הביוב וכוללות עבודות של התקנות שונות, ביצוע קווי סניקה זמניים, התקנת אוגנים, תיקון קווי סילוק שפכים ועוד, בסכומים משמעותיים של מאות אלפי שקלים.

על מאמצי הנאשמים לפעול ולתקן את הדרוש, מעידה גם שורת פניות מטעמם להשגת תקציבים מתאימים, זאת כבר בעת שבמערכת הביוב לא תפקדה כנדרש, בעת ביצוע העבירות: פניית הנאשם לשר הבינוי והשיכון דאז, מר אריאל אטיאס, מיום 6.2.12, אז ביקש הנאשם מהשר לקיים פגישה דחופה בעניין **"פתרון קו הסניקה"**, בנוסף לעניינים נוספים (נספח 7), פניית הנאשם למנהל מחוז ירושלים במשרד השיכון, מר משה מרחביה, מיום 16.1.2012, בה ביקש הנאשם להחליף את קו הסניקה עקב התבקעות הקו, כשלים רבים וחוסר תכנונו לספיקה מתאימה לאוכלוסיית העיר וציין כי עלות תיקון הקו, באורך 2 ק"מ, מוערכת על ידי הקבלן בכ- 7,000,000 ₪ (נספח 8).

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

עוד הוגשה פנייה קודמת של הנאשם, מיום 11.12.2007, למנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, ד"ר חיים פיאלקוף, ובה ביקש הנאשם את עזרתו בהעברת תקציב לביצוע השלמת עבודות פיתוח הכוללות תיקון קו מאסף ביוב בסך 200,000 ₪.

על מאמצי הנאשמים לגיוס תקציבים למימון לתיקון מערכת הביוב ומניעת דליפתו, מעיד גם מכתב מטעם שר הבינוי והשיכון **מר אריאל אטיאס**, אשר כתב כי במהלך השנים הרלוונטיות, הנאשם השקיע מאמצים רבים מול גופי ממשלה לרבות משרד הבינוי והשיכון והשקיע שעות רבות על מנת להעמיד תקציבים לצורך שדרוג תשתיות בעיר, לרבות תשתיות ביוב. עוד כתב, כי התרשם מהחשיבות הרבה שהנאשם ראה במציאת פתרון לבעיות תשתית בעיר, והוא השקיע מאמצים עד אשר הוקצו לכך תקציבים (נספח 5).

עוד הוגש מכתבו של **מר משה מרחביה**, מנהל מחוז ירושלים במשרד הבינוי והשיכון בין השנים 2002-2022, ועל פיו בתקופה הרלוונטית לכתב האישום, הנאשם פנה למשרד הבינוי והשיכון ופעל רבות לצורך סיוע בשדרוג תחנות השאיבה וקווי הביוב בעיר, בפניות בכתב, בשיחות ופגישות עבודה, ואכן לאחר התקצוב הוכנס לתקציבי הפיתוח, לאחר פעילות עצימה של הנאשם, הוכנס תקצוב מתאים לתקציבי הפיתוח (נספח 6).

מכל האמור עולה, כי הגם שהנאשמים לא עשו את כל הנדרש מהם למניעת הליקויים במערכת הביוב, הרי שהם פעלו במישורים רבים בניסיון למנוע את המפגעים. זאת, הן בהתקשרות עם חברת מקורות לטיפול במערכת הביוב, הן בפעולות שנקטו בפועל באמצעות קבלנים שעבדו מטעמם במערכת הביוב והן בפעילות להשגת תקציבים נוספים ומספקים אל מול משרדי הממשלה.

מכאן, שלצד המחדלים בפעילות הנאשמים, היו צעדים שבהם אכן נקטו, לטיפול בבעיות הקיימות. כך עולה מכתב האישום עצמו, מהעדויות והראיות שהוגשו, המעידים שהנאשמים פנו, ביקשו, שילמו ופעלו לנקיטת צעדים לתיקון הליקויים. אמנם בפועל, לא היה די בפעולות וצעדים אלה, אך הם מלמדים שהייתה נכונות מצדם לפעול בעניין, וגם אם לא עשו כל שנדרש, עדיין לא התעלמו מהבעיות באופן גורף.

בנוסף, בהינתן מצבה הגרעוני של הנאשמת, כפי שעלה מסקירת תקציבה (נספח 3) ומאמצי הנאשמים לפעול בעניין מערכת הביוב, בתנאי התקציב הקיימים, הרי שבשונה מעבירות המבוצעות על ידי תאגידים כלכליים מתוך מטרה להגדיל את רווחיהם, כאן הנאשמים לא פעלו מתוך כוונה להשיא לעצמם רווחים כלכליים אישיים והמניע לביצוע העבירות, במקרה זה, איננו בצע כסף.

וידגש. מכלול מאמצי הנאשמים והצעדים שנקטה, כמו גם מצבה הגרעוני, כפי שנסקרו כאן – אין בהם כדי להסיר מאחריותם הפלילית והאזרחית לטיפול או פיצוי בגין הליקויים, אך הם חשובים בבחינת נסיבות ביצוע העבירות, עניין שיש לו משקל רב לעניין קביעת מתחם הענישה ההולם ובכל הכרוך בשיקולים האם להותיר את ההרשעה או לבטלה.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

לאחר ששקלתי את הערכים המוגנים שנפגעו, את מידת הפגיעה בהם בנסיבות ביצוע העבירות, ובחנתי את הענישה הנוהגת בעבירות דומות, נחה דעתי כי מתחם העונש ההולם נע במקרה זה בין 100,000 ₪ ל-400,000 ₪ לנאשמת, ובין 20,000 ₪ ל-100,000 ₪ לנאשם.

העונש המתאים

בעת גזירת העונש המתאים לנאשם, ראוי בית המשפט להתחשב בנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה, כמפורט בסעיף 40א לחוק העונשין. היינו, עד עתה עסקנו במעשים, ומכאן ואילך- נתעמק בעושים עצמם, ובמיוחד בנאשם 2 אשר אינו תאגיד אלא אדם.

הנאשם שלפניי, בן כ-53 שנה, מכהן כראש עיר מזה כ-18 שנים. במרוץ שנות חייו ועיסוקו הציבורי, לא הורשע מעולם, כך שזוהי העמדתו היחידה והראשונה לדין.

הנאשמים הודו בביצוע העבירות ובכך נטלו אחריות על המעשים. קבלת האחריות משמעה הכרה בפסול שבהתנהלות ובצורך באחריות מוגברת מצדם בכל הקשור להפעלת מערכת הביוט והשלכותיה על הסביבה והציבור.

קבלת האחריות מצד הנאשמים משמעה גם שיתוף פעולה עם רשויות אכיפת החוק, ייתור הצורך להמשיך ולהציג הוכחות על ידי המאשימה, וחיסכון בזמן שיפוטי. כל זאת – לזכות הנאשמים.

העונש שייגזר על הנאשמים, אשר מוסכם על הצדדים שיהיה כלכלי בעיקרו, יפגע בנאשמים, ובמיוחד בנאשמת 1 – קשות. כפי שעלה מסקירת המצב הפיננסי שהוגשה בצירוף לטיעוני הנאשמים, מדובר בעירייה המצויה בגירעון תקציבי משמעותי, כך שהטלת קנס כספי נוסף עליה, תוסיף ותפגע בהתנהלותה, בתפקודה ובאפשרותה לספק שירותים לתושבי, שיפגעו מכך יותר מכל.

בין מכלול השיקולים שבית המשפט שוקל בשלב קביעת העונש המתאים, יש מקום לשקול גם את מאמציו של הנאשם לתיקון תוצאות העבירה ומאמציו לתקנם (ראו סעיף 40א(5) לחוק העונשין).

על כך מעיד מכתבו של מר ביליק, ממונה מניעת זיהום מקורות מים ברשות המים, מיום 7.7.2015:

"מעקב אחרי נקיטת צעדים ע"י העירייה להבאת מערכת הביוט לאפס גלישות ושיקום הקו לשורק: נכון להיום, גלישות הביוט ממערכת איסוף השפכים וסניקתם, הופסקו.

קו הסניקה למט"ש שורק נמצא בשלבים אחרונים של החלפת הקטעים הבעייתיים.

תודה מיוחדת לכל השותפים השגת המטרה: לאנשי העירייה-ראש העיר הרב רובינשטיין, מנכ"ל העירייה.... עם השגת המטרה, מסתיימת מעורבות הממונה על מניעת זיהום מקורות מים באגף המים - רשות המים. ... הפעולות שבוצעו במהלך השנתיים האחרונות:

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

א. הקמת מערכת התראות ופיקוח על תחנות השאיבה והביוב. ב. הסברה לתושבים למניעת השלכת מגבונים ופסולת אחרת למערכת הביוב...ג. מניעת השלכת פסולת בנין ע"י קבלנים. ד. שידרוג תחנת השאיבה הראשית בעלות של כ-1.5 מיליון ₪. ה. שידרוג התפעול של שלושת תחנות השאיבה המשניות. ו...ו. שיקום קו הסניקה הראשית למט"ש שורק" (נספח 1 לטיעוני הנאשמים לעונש).

מכתבה של רשות המים, מתאר אפוא, כי הנאשמים ביצעו צעדים קונקרטיים ומשמעותיים לתיקון הליקויים במערכת הביוב ואלה הביאו גם להפסקת הליקויים והנזקים שנגרמו כתוצאה מהם, כך שהנאשמים ערכו מאמצים של ממש לתיקון הנדרש ולהבאת מערכת הביוב למצב תקין, אשר ישמש את תושבי העיר, מבלי שייגרמו מפגעים וליקויים נוספים.

נוסף על כך, לטיעונים לעונש מטעם הנאשמים, צורפו מסמכים המעידים על פועלו של הנאשם ותרומתו לחברה במסגרת פעילותו כראש עיר, מהם עולה שהנאשם פועל ומקדם מיזמים המקדמים משפחות מוחלשות ודאגה לאוכלוסיות עם צרכים מיוחדים, יתומים ומשפחות חד הוריות וכן מושיט עזרה באופן אישי לנזקקים, במשך שנים (נספח 20).

כמו כן הוגשו 3 תעודות מטעם המועצה לישראל יפה, על פיהן זכתה העיר ביתר עילית ב-5 כוכבים בתחום איכות החיים והסביבה ברשות המקומית בתחרות קריה יפה ומקיימת בישראל יפה, עבור השנים 2022-2024 (נספח 19 לטיעוני הנאשמים), כך שהנאשמים פועלים בשנים האחרונות גם בתחום איכות הסביבה, וניתן לראות בכך תיקון נוסף לתוצאות העבירות שעברו.

בין הנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה, מונה סעיף 40 יא לחוק העונשין גם את חלוף הזמן מעת ביצוע העבירה. בענייננו, מאז בוצעה העבירה האחרונה בכתב האישום, בשנת 2014, חלפו להן מעל 10 שנים, ומאז הנאשמים נקטו צעדים למניעת הישנות מקרים דומים ולא חטאו בביצוע עבירות נוספות.

מכלול הנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירות, כפי שתוארו כאן, מניחות את הנאשמים בתחתיתו של מתחם העונש ההולם וכעת, נותרה להכרעה שאלת הרשעתו של הנאשם וביטולה.

ביטול ההרשעה

הכלל בדין הפלילי הוא כי אדם שהוכחה אשמתו בביצוע עבירות יורשע בדין, ויישא בכל ההשלכות הנובעות מכך, זאת בהתאם לסעיף 182 לחוק סדר הדין הפלילי.

החריג לכך הוא הימנעות מהרשעה, על אף הקביעה שאותו אדם ביצע את העבירה, וזאת במקרים מיוחדים, בהתאם לסעיף 192א לחוק סדר הדין הפלילי וסעיף 71א(ב) לחוק העונשין. החריג מתחשב בכך שמורכבות החיים האנושיים והשתקפותם בהליך הפלילי עשויים ליצור מצבים קיצוניים שאינם מתאימים להחלת העיקרון העונשי של הרשעה (ראו ע"פ 9893/06 לאופר נ' מדינת ישראל, פסקה 9(31.12.2007)).

ההלכה המנחה בסוגיה זו נקבעה לפני שנים רבות בפסק הדין בעניין כתב, שם קבע בית המשפט העליון כי על מנת שניתן יהא להימנע מהרשעה נדרש כי סוג העבירה ונסיבות ביצועה מאפשרים לחרוג מהכלל לפיו יש

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

להרשיע נאשם בפלילים, מבלי לפגוע בשיקולי הענישה האחרים. שנית, על ההרשעה לפגוע פגיעה חמורה בשיקום הנאשם (רע"פ 2083/96 **כתב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נב(3)337).

בטיעוניהם לעונש התייחסו הצדדים לפסיקה הדנה בשאלת ההרשעה בעבירות מהסוג שבהן הנאשם הורשע, עבירות אסדרתיות בתחום איכות הסביבה. המאשימה טענה שאין להימנע מהרשעה במקרה זה, ואילו הנאשמים טענו כי בהתאם לפסיקה הרלוונטית, מדובר במקרה המתאים לשימוש בחריג זה.

עיון בפסיקה מלמד שבתי המשפט אשר דנו בשאלת בהרשעתם של נבחרים ובעלי תפקידים ציבוריים בעבירות מסוג זה, שקלו כל מקרה ומקרה לגופו והכריעו בהתאם לנתונים המיוחדים לכל תיק ולכל נאשם. לעתים הנאשמים הורשעו, ולעתים קבעו בתי המשפט כי מדובר במקרים שמתאימים לשימוש בחריג לכלל, ונמנעו מהרשעה.

ברע"פ 3515/12 **מדינת ישראל נ' שבתאי** (10.9.2013) דן בית המשפט העליון במקרה שבו הואשמו שלושה בעלי תפקידים בחברות שביצעו עבודות חפירה להנחת סיבים אופטיים תת קרקעיים, אשר פגעו בקו סניקה ראשי האוסף שפכים וגרמו להתפרצות ביוב גולמי וזרימתו לתעלת ניקוז ולאפיק נחל, מה שהביא להשבתת כל מערכות הולכת השפכים בישובים רבים בצפון (להלן: "**עניין שבתאי**").

בית המשפט העליון עמד בעניין שבתאי על סוגיית ההימנעות מהרשעה בעבירות אלה ופסק כי יש ליתן את הדעת לאופיין של העבירות **כעבירות אחריות קפידה**, בעת ששוקלים את שאלת ההרשעה, משום שהן בדרגת חומרה פחותה, וכך קבע כב' השופט ס' ג'ובראן:

"נראה כי גם ביישום ההלכה הנוהגת, כפי שנקבעה בעניין **כתב ובפסיקה** שצעדה בעקבותיו, בית המשפט אינו עוצם את עיניו למאפיינים המיוחדים של העבירות האסדרתיות, ואין מניעה לתת לנתון זה משקל באיזון הכולל. כפי שצוין, חומרת העבירה ונסיבות ביצועה הן שיקול שנלקח בחשבון באיזון שקבעה הפסיקה לבחינת שאלת הימנעות מהרשעה בפלילים, בין האינטרס הציבורי שבהרשעה לבין נסיבותיו הפרטניות של הנאשם והנזק שייגרם לו כתוצאה מן ההרשעה. ככל שהעבירה שעבר הנאשם ונסיבות ביצועה הן ברף הנמוך, כך פוחת האינטרס הציבורי שבהרשעה. כפועל יוצא ניתן להקל על הנטל המוטל על כתפי הנאשם להראות את עצמת הפגיעה שתיגרם לו כתוצאה מההרשעה כתנאי לאי-הרשעתו בדין. המסקנה הינה שאת הלכת **כתב ניתן להחיל בגמישות רבה יותר בעבירות אסדרתיות של אחריות קפידה**" (פסקה 39 בעניין שבתאי).

כלומר, העבירות שהנאשמים עברו אינן מוחרגות מהלכת כתב, אך בתי המשפט יבחנו את עמידתן בהלכת כתב, בגמישות רבה יותר ותוך התחשבות בנסיבות הפרטניות של הנאשם ונסיבות ביצוע העבירות.

בעבירות דומות לעבירות שלפניי, דן בית המשפט המחוזי בבאר שבע בע"פ (ב"ש) 4008/07 **מדינת ישראל נ' קדוש** (15.7.2008), בעניינו של ראש עיריית אילת אשר הואשם בגין הזרמת שפכי ביוב גולמי ממערכת הביוב העירונית אל תוך מי הים, שם אישר כב' השופט נ' הנדל, בשבתו בבית המשפט המחוזי, את הדברים הבאים:

"... ראוי להחמיר בעבירות שעניינן מעשים שפוגעים באיכות הסביבה. גישה אחרת עלולה, שלא במתכוון, לפגוע בנכס נדיר בעל ערך שאין לו תחליף- היא הסביבה עצמה. . . ואולם, הגישה האינדוידואלית בענישה היא השולטת. אין לגזור את הדין על פי סוג העבירה או כותרתה. מלחמה נגד תופעה מכוונת אינה מצדיקה

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

העדר שיקול דעת לענישה במקרה הקונקרטי. כאן עסקינן בתיק שעניינו עברות שנעברו לפני כעשור, תקופה שטרם החלה חדירה לתודעת הציבור משמעות התופעה של פגיעה באיכות הסביבה. המשיבים מואשמים מכח תפקידם כראשי מערכת... מערכת הנסיבות בכללותה, כפי הוצגה בפני בימ"ש קמא, מלמדת על תמונה מורכבת יותר מאשר נטען על ידי התביעה. אומנם הם עברו עבירה, אך בד בבד נקטו צעדים כדי למגר את התופעה. יש להעמיד את התיאור הכללי של אשמת המערערים מכח תפקידם, .. מול התיקונים שבוצעו על ידם בפועל, חרף הקשיים האובייקטיביים. על רקע האמור, נראה לי שהרשעת המשיבים תהא תוצאה לא מידתית, תוצאה שאינם מתחשבת במכלול הנסיבות. ודאי שלעתים יש להחמיר עם אנשי ציבור באשר הם. אך אל לנו לנקוט בגישה כזו בכל מקרה ובכל מצב, במיוחד כאשר בימ"ש קבע שהמשיבים פעלו בדרכים שונות לקדם את היעד של שמירה על איכות הסביבה. לשון אחרת: מעשי המשיבים עומדים לזכותם ביום הדין מול העברות שביצעו".

ומכאן, לענייננו.

ממכלול הטיעונים והראיות שהוגשו לעניין מהלך הדברים בעת ביצוע העבירות, שוכנעתי כי סוג העבירות, בנסיבות המקרה המיוחד, מאפשר לוותר על ההרשעה, מבלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה.

ראשית, כפי שעולה מכתב האישום עצמו, מערכת הביוב פעלה בצורה לקויה שמקורה, בין היתר, בחוסר התאמה מתפתח העולה מגודלה של העיר, והעדים מטעם הנאשמים הסבירו כי המערכת תוכננה מלכתחילה באופן שאין בו די כדי לספק את צרכיה ההולכים וגדלים של העיר, באופן שבו נבנתה. רוצה לומר, על אף האחריות הפורמאלית המוטלת על הנאשמים, קיימים גורמים ממשלתיים נוספים שלהם אחריות, לכל הפחות ביצועית, על המצב ההתחלתי המתואר בכתב האישום דנן.

שנית, על אף שהנאשמים לא הצליחו לעצור את המפגעים ולא עשו כל שלא ידם כדי לטפל בליקויים שבמערכת, הרי שהם לא התעלמו כליל מההתראות שנשלחו אליהם באשר למפגעים. הנאשמים פעלו בשיתוף עם המשרד להגנת הסביבה, ישבו בישיבות שבהן תוכננו הצעדים שיינקטו ועל אף שלא מילאו את מלוא הנדרש מהם, עדיין נקטו בצעדים לטיפול בכשלים, דוגמת התקנת מערכת התראה בתחנות הסניקה, כפי שמתואר כבר בכתב האישום.

הצעדים שהנאשמים נקטו לטיפול במערכת הביוב פורטו בפרק הדן בנסיבות ביצוע העבירה, והם רלוונטיים גם כאן. הנאשמים לא התעלמו מההתראות, הם פנו לגורמים במשרד השיכון לשם השגת תקציבים מתאימים לטיפול בליקויים, הם דרשו להיפגש, לתקצב ולקחת בחשבון את הצורך בטיפול במערכת הביוב עם צמיחת העיר, הרחבתה והקמת שכונות חדשות. הם השקיעו מכספי העיריה לטיפול במערכת הביוב ופעלו בדרך של העסקת קבלנים חיצוניים לטיפול בליקויים בסכומים משמעותיים.

לצד זאת, יש משקל גם לכך שהנאשם הורשע בעבירות כנושא משרה בתאגיד וכמי שאמון על פיקוח על העבודות, ומבלי להקל ראש בחומרת העבירות, הנאשם לא ביצע את העבירות לתועלתו האישית אלא פעל, המעשה ובמחדל, באופן שהאמין בו ובהתאם למחויבותו לתושבי העיר.

על סוגיית הרשעת הנאשם משליך גם האופן שבו טופלה לבסוף מערכת הביוב התקולה, לאחר התקופה שאליה כתב האישום מתייחס.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

ביום 31.12.14 נערך סיכום דברים בין הנאשמת והמועצה האזורית מטה יהודה למשרד הבינוי והשיכון אודות תיקון קו הביוב הראשי.

על פי סיכום זה, אישר משרד הבינוי והשיכון השתתפות בתיקון קו הביוב הקיים, בסך של 30 מיליון שקלים, וכך אכן היה. הגם שנכתב בסיכום הדברים, כי התשלום מועבר "לפנים משורת הדין", הרי שבבסיס הסכמת משרד הבינוי והשיכון להשתתפות בתיקון מערכת הביוב, בשיעור כזה, עומדת הכרה בליקויים ובקשיים המשמעותיים שהנאשמים התמודדו איתם במשך השנים ובכך שקיימת חשיבות לכך שגורמים ממשלתיים, כמשרד הבינוי והשיכון, יהיו מעורבים ושותפים לטיפול בהם.

כלומר, הגם שהאחריות לתיקון הליקויים הייתה על הנאשמים, לא ניתן להתעלם מחשיבות התערבותו התקציבית של משרד השיכון, מעורבות שהנאשמים חתרו אליה בזמן אמת.

עובדה זו משליכה על יכולתו של הנאשם למנוע לבדו את המפגעים, מעידה כי פנייתו לאורך השנים להשגת סיוע ותקצוב מתאים לא היו לשווא ולבסוף, לאחר שהנאשם בביצוע העבירות, נשאו פרי.

לפיכך- הגם שמדובר בעבירות לא פשוטות, ניתן בנסיבות אלה, להימנע מהרשעה.

אשר לסוגיית הפגיעה בשיקום הנאשם, נקודת המוצא לדיון בסוגיה זו, הובאה לעיל בעניין שבתאי, אשר קבע כי בעבירות מסוג זה, הנטל המוטל על כתפי הנאשם להראות את עצמת הפגיעה שתיגרם לו כתוצאה מההרשעה כתנאי לאי-הרשעתו בדין, קל יותר.

הנאשם משרת כראש עיר ומזה כ-18 שנים בוחר להקדיש את פועלו, זמנו ומרצו לטובת הציבור ורווחת תושבי העיר. הנאשם פועל בשדה הציבורי ושמו הטוב משרת אותו בהשגת מטרותיו לטובת הציבור, ואין ספק שהרשעתו בדין, לראשונה בחייו, תפגע בשמו וביכולתו להמשיך ולמלא תפקידים ציבוריים.

הימנעות מהרשעה, נושאת בחובה על פי רוב, הסתרת ביצוע העבירות מפני הציבור, אך במקרה זה משפטו של הנאשם, כמו גם הודאתו בביצוע העבירות, חשופים לעיני כל, כך שביטול ההרשעה לא ימנע את חשיפת ביצוע העבירות ולא יהיה בו הסתרת מידע מפני ציבור הבוחרים העתידי.

לעניין זה חשוב לציין כי הנאשם, היה אמון על מכלול השירותים שמספקת העירייה אשר מתנהלת בגירעון משמעותי, ובמסגרת דלה זו, היה עליו להתמודד עם מערכת ביוב רוויית ליקויים הדורשים השקעה כספית עצומה. הנאשם לא מילא את תפקידו במלואו בעניין זה, אך הרשעתו בגין כך, על כל המשתמע מהרשעה- הטלת כתם מוסרי שידבק בו ויכשיל את המשך פעילותו הציבורית, אינה מוצדקת בנסיבות אלה.

ובטרם סיום- יובהר שוב ושוב- הנאשם 1 עבר על החוק ולא פעל על פיו. הוא העדיף לטפל בצרכים אחרים בעיר ביתר עילית על פני חובותיו וחובות העירייה כלפי הטבע והסביבה. **סדר העדיפויות שלו היה לקוי ומנוגד לחוק.** צומת דרכים עמדה לפיו והוא בחר בחירה שאינה נכונה, אך שתי הבחירות משמעם- קידום צרכים שונים בעיר בית"ר עלית. איננו עומדים, כפי שקורה לעיתים במקרים אחרים, בפני בחירתו של נאשם בין הנדרש על פי החוק לבין טובתו או תועלתו האישית.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

על בחירתו האופרטיבית שנבחרה בצורה לא ראויה הוא נותן את הדין, אך לא על ליקוי במוסריותו, ועל כן הדבקת תווית למצחו לפיה מדובר ב"עברייך" הינה בעלת השלכות רחבות על הגדרתו ועל אפיונו של נאשם 2- השלכות שמחירן אינו פרופורציונאלי ואין להן יחס סביר והוגן למעשים המיוחסים לו- ועל כן יש למנוע אותן. עולם החוק הוא עולם פורמאלי אך הוא אינו מנותק מערכים והמחשבה המוסרית העומדת מאחוריהם.

יובהר ויודגש – המחוקק וכולנו רואים חשיבות רבה ומשמעותית בשמירה על עולמינו והותרתו ראוי ושמור לדורות הבאים, ללא מפגעים וללא פגיעה בלתי הפיכה. על כך, נדמה כי אין חולק.

במקרה דנן – התנגשו הערכים ונוצרה דילמה של ממש. מחד, השמירה על הטבע, ומאידך, מתן שירות ראוי לתושבי עיר בישראל.

במקורותינו נאמר כי **"הרהורי עבירה קשים מעבירה"** (תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף כ"ט עמוד א'), היינו המחשבה הפלילית העומדת בבסיסו של המעשה מקרינה באופן ישיר על רמת מוסריותו של העושה.

מאידך, נאמר עוד כי **"מחשבה טובה מצרפה למעשה...אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצווה ונאנס (נכפה עליו שלא לעשותה- ש.ה.) – מעלה עליו הכתוב כאילו עשה"** (שם, מסכת קידושין, דף מ' עמוד א'), כלומר- במקרה ההפוך, המחשבה הטובה אשר עמדה בבסיס המעשה יוצרת אדווה רוחנית חיובית- כאילו המעשה החיובי נעשה בפועל, על אף שהוא נותר בגדרה של המחשבה.

במקרה דנן, המחשבה הייתה טובה. הביצוע וההתאמה לחוק- לא התאימו לסיטואציה שעמדה בפני הנאשם, ועל כן, ונוכח חוסר התאמה זו- הוגש כתב האישום והנאשם נותן את הדין אודות מעשיו ומחדלו.

ולסיכומם של דברים, הנאשם עבר על העבירות המיוחסות לו, אך הכרתו כ"עברייך" על כל הכרוך בכך- אינה הולמת ואינה תואמת את נסיבותיו המיוחדות של מקרה זה.

המסקנה, אם כן- קביעה אודות ביצוע העבירות המיוחסות לנאשם 2 - כן, הרשעה- לא.

ומילה אחרונה לסיום- אני מבקש לשבח את הצדדים אשר השכילו לסיים תיק זה בענישה מוסכמת (כלכלית- למעט, כמובן, שאלת ההרשעה), ובכך הביאו לחיסכון של ממש במשאבי המערכת.

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 61235-08-19 מדינת ישראל נ' עיריית ביתר עילית
ראח'

סוף דבר

סיכומו של דבר ונוכח כל האמור לעיל, אני גוזר על הנאשמת 1 את העונשים הבאים:

1. קנס בסך 200,000 ₪ אשר ישולם עד יום 1.6.2026.
2. התחייבות בסך 50,000 ₪ שלא לעבור על כל אחת מהעבירות שהורשעה בהן בהליך זה, וזאת למשך 3 שנים מהיום. הנאשמת 1 באמצעות הנאשם 2 - הבינה והתחייבה.

על הנאשם 2 אני גוזר את העונשים הבאים:

1. הרשעת הנאשם מבוטלת בזאת.
2. צו של"צ למשך 420 שעות, בהתאם לתכנית - שתוכן על ידי שירות המבחן, ואשר תוגש עד יום 1.11.25.
3. הוצאות לטובת המדינה (המאשימה) בסך של 36,000 ₪. סכום זה ישולם עד ליום 1.6.26.
4. הנאשם מתחייב בסך 20,000 ₪ שלא לעבור על העבירות אותן נקבע שביצע, וזאת תוך שנה מהיום. הנאשם הבין והתחייב.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי תוך 45 יום מהיום.

ניתן היום, כ"א אלול תשפ"ה, 14 ספטמבר 2025, בנוכחות הצדדים ובאי כוחם.

שמואל הרבסט, נשיא